

Llibertat i política Mediambiental

Ja fa força temps que el debat mediambiental ha centrat una part molt important del discurs polític (tant des de la dreta com l'esquerra). Per aquests segons, a més, el medi ambient ha constituït una mena de reciclatge per molts partits abans dits comunistes que han canviat el vermell pel verd. Tanmateix, els colors han canviat però no la mentalitat ni la manera d'entendre l'economia d'aquests grups. És per això que és important ser conscients dels reptes del medi ambient i entendre, tal com passa en qualsevol àmbit de la vida econòmica, que els processos de mercat i els drets de propietat són la manera més eficaç i sustentable per respondre als reptes que tenim en aquestes àrees i no pas amb positivisme i més intervenció de l'Estat en l'economia que, en la majoria dels casos, només agreugi el problema.

Des de que Adam Smith va publicar La Riquesa de les Nacions al 1776, dues idees centrals en l'estudi de les ciències socials, no només l'economia, han estat la divisió del treball i l'interès propi, la "mà invisible dels mercats" com digué Smith. Per que els beneficis d'aquestes dues idees fonamentals puguin sorgir de manera espontània donant lloc al progrés i la innovació cal que abans existeixi un ordre institucional i que els drets de propietat estiguin degudament assignats. Només quan les persones tenen la seguretat que podran disposar dels guanys del seu esforç l'economia millora, els empresaris inverteixen i les successives tecnologies i innovacions fan avançar les civilitzacions humanes donant resposta als nous reptes que es plantegen a cada generació.

La problemàtica entorn al medi ambient sorgeix, precisament, en àmbits on els drets de propietat no estan degudament assignats, molts cops per què no sabem com fer-ho —cas paradigmàtic és el de l'atmosfera i l'aire que respirem—, i d'altres que, malgrat si poder assignar drets de propietat sobre els recursos aquests són anomenats béns comuns, és a dir no hi ha competència per aquests drets de propietat sinó que, per exemple, són propietat nacional, és a dir, de tots. Com demostra una abundant evidència empírica, aquest tipus de solucions que passen per col·lectivitzar el bé en qüestió, es tracta de solucions que queden molt lluny de ser les òptimes.

En economia, les ineficiències i desajustos de mercat que sorgeixen entorn als béns que són de tots com la "tragèdia dels béns comuns" que, entre d'altres efectes, té com a principal conseqüència l'abús relatiu d'aquest tipus de recursos en comparació a un escenari on un té clar on comença i acaben els drets de propietat de la seva finca, explotació i recursos, i farà —si el marc institucional i regulatori és l'adequat— tot el possible per no només cuidar l'actiu, sinó mirar d'ampliar aquest capital. Un cas paradigmàtic que ajuda a explicar aquesta idea, que per altra banda és força intuïtiva, és el fet de com es van instaurar els drets de propietat i pastura amb l'expansió de la població a l'Oest dels Estats Units.

En resum, al principi, la poca població i l'abundància relativa de terres de pastura per a tothom que volgués fer pasturar els ramats feia innecessari preocupar-se pels drets de propietat. Les immenses pastures eren de tots i tothom tenia dret a utilitzar-les tant com volgués sense cap tipus de restricció. Amb el temps, l'augment de població i de producció de ramats va començar a passar factura als camps de pastura que molts cops estan sobre explotats.

La solució a aquest problema essencialment econòmic va passar per posar tanques als camps i assignar drets de propietat als diferents productors. D'aquesta manera, s'eliminaven incentius perversos que afavorien comportaments d'abús i sobre explotació dels terrenys agrícoles.

Així doncs veiem que els drets de propietat són una institució que surt de manera espontània en les societats humanes, és un reconeixement recíproc de respecte envers els actius de l'altre que fa que un també tingui la certesa que les seves propietats seran respectades. Això genera incentius molt potents que afavoreixen el tenir cura del patrimoni i que les persones inverteixin al tenir la seguretat que podran gaudir dels guanys i les innovacions fruit d'aquest treball i d'aquestes inversions.

Per això diem, malgrat la gran desconeixença que hi ha en els nostres dies, que la propietat és un dels grans motors d'impuls de les civilitzacions humanes.

Com dèiem, la necessitat de regular el medi ambient sorgeix sobre aquells recursos nacionalitzats, on els drets de propietat queden molt diluïts i on, com a conseqüència d'això, els recursos es sobre exploten. L'absència de drets de propietat dona lloc a l'aparició de externalitats negatives. Com sempre aquest tipus de problemàtica es pot abordar de dues maneres amb un enfocament normatiu o amb un positivista. En el cas del segon, que és el paradigma vigent avui en dia, als problemes generats per falta de propietat és l'estat que de manera discrecional genera un decret on estableix quotes i preus a la possible contaminació de les empreses –molts cops només amb el principi de precaució i sense atendre a cap anàlisi rigorós de costos i beneficis de la nova normativa, i sempre, es clar, de manera arbitrària–. Aquestes normes imposades de dalt a baix (des dels Ministeris) sovint tenen un cost econòmic molt important per els empresaris que veuen com els seus drets de propietat queden supeditats a l'arbitri del positivisme de l'Estat. Tanmateix, aquestes normes limiten enormement els incentius per dur endavant més inversions i afegeixen un component molt important d'inseguretat jurídica. La realitat és canviant i moltes d'aquestes normes s'han de canviar amb el temps perquè de manera ineluctable generen efectes no desitjats en els mercats que miren cada cop d'adaptar la seva activitat al nou entorn.

Hi ha un altre factor molt rellevant que explica molts dels costos que té solucionar d'aquesta manera els conflictes que poden sorgir entre l'activitat econòmica i el medi ambient i és que la solució positivista no té en compte la naturalesa del coneixement que, com va deixar escrit Hayek en una de les seves contribucions més brillants, aquesta sempre és dispersa, tàcita, pròpia de l'individu el que fa que sigui intrínsecament descentralitzada i molt canviant. És per això que totes les solucions que venen d'un ministeri llunya solen ignorar la realitat del territori imposant solucions úniques del tipus "café per a tots", quan, en la majoria dels casos, es podrien haver solucionat els problemes d'una manera molt més eficient deixant a cada agricultor, pagès, regant, propietari o empresari agrícola un major grau de llibertat.

Què cal fer doncs? L'altre enfocament per abordar la problemàtica ambiental és entendre com sorgeix aquesta problemàtica –per l'absència o mala assignació dels drets de propietat – i treballant per enfortir un marc institucional on els drets de propietat juguin un paper més important, no menys, alineant els incentius de l'empresa i del medi ambient.

Un exemple clar és el dels boscos. Si un és propietari d'un bosc el que cal perquè aquest bosc estigui cuidat i que aquest capital no es perdi, és que algú es pugui guanyar la vida, per exemple, venent fusta. D'aquesta manera cada cop que es talla un arbre, s'amortitza una mica l'actiu per utilitzar la nomenclatura de l'empresa, i, per tant, la reacció lògica i natural serà invertir –és a dir, plantar un nou arbre–, per tal de que a llarg termini l'empresa no es descapitalitzi. Aquest exemple és només un de les moltes situacions que podem imaginar on la solució normativa sempre és més poderosa que la solució positivista que ha de ser sempre un "second best".

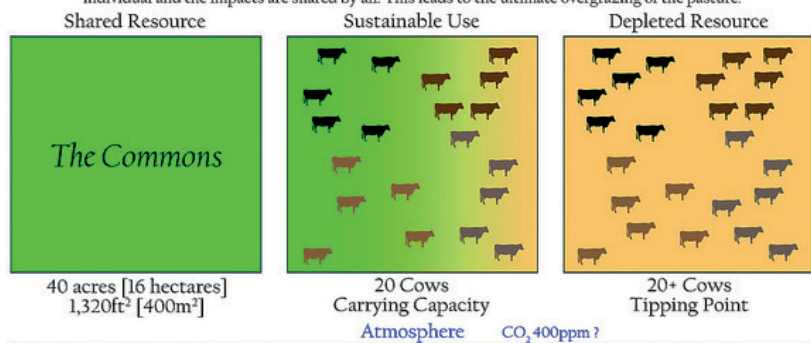
Atacar els problemes mediambientals des d'una perspectiva únicament política i burocràtica, de manera centralitzada, a vegades fins i tot de manera global, ignorant els coneixements de l'entorn local i sense ser conscients dels importantíssims costos i descoordinacions que té el fet d'atemptar contra la propietat privada comporta una pèrdua de creixement, ocupació i benestar molt notable al mateix temps que, en la major part dels casos, no es resolen els problemes de debò sinó que simplement es desplacen a un altre lloc.

Al contrari, la desforestació, la neteja boscos, la contaminació de rius i llacs, o els tractament de residus són qüestions on la innovació i la tecnologia seran les que solucionaran els reptes com sempre ha anat passant en la història de les civilitzacions humanes.

Hi ha un article clàssic que exposa les conseqüències econòmiques que deriven d'un regim de béns comuns que és "The Tragedy of the Commons", de Garret Harding, aparegut per primera vegada a la revista Science al 1968, disponible a Internet al següent link: <http://www.sciencemag.org/content/162/3859/1243.full>

The Tragedy of the Commons

Imagine an open pasture shared by multiple cattle owners. Each owner increases their herd to maximize their benefit. With an unregulated resource this is "logical" since the benefit is enjoyed by the individual and the impacts are shared by all. This leads to the ultimate overgrazing of the pasture.

The Tragedy of the Commons applies to numerous environmental, economic and social phenomena and has particular relevance to greenhouse gas regulation related to global warming.

Hardin, G. (1968) 23-31 "The Tragedy of the Commons" Science 162 (3859): 1243-1248. The "Commons" definition and illustration are for illustrative purposes only.

Higham Planning & Design LLC May 16, 2015